

Traducere de
Valentin Petre Lică

Viața Cuviosului Ioan din Rila, Făcătorul de minuni, scrisă de Sfântul Eftimie, patriarh de Târnovo

S-ar cuveni, aşadar, ca cineva să ne mustre – pe drept cuvânt – că suntem nu doar leneşi şi nepăsători faţă de cele bune, ci şi zgârciţi în a împărtăşi neamului nostru roadele binelui, dacă am trece sub tăcere viaţa fericitului Ioan şi n-am aşterne-o cu toată osârdia noastră, după măsura darului primit, spre pildă şi îndemn celor ce poftesc binele şi râvnesc la virtute. Căci şi astfel, prin ostentarea scrierii, rodul folosului se revarsă mai întâi asupra noastră, înainte de a se împărtăşi şi altora.

Deoarece are belşug de ucenici, întrucât în el s-au adunat toate virtuţile, viaţa acestui om al lui Dumnezeu poate aduce nu puţin folos chiar şi celor neîncercaţi întru cele duhovniceşti. Căci un asemenea chip de vieţuire este de ajuns nu numai spre a înălţa pe cei ce, cu multă osteneală, calcă pe urmele celui mare şi se apropie astfel de slava celor uniţi cu Dumnezeu, ci şi spre a aduce rod îmbelşugat celor ce, măcar în mică măsură, au râvnit să urmeze pilda vieţii lui. Ba mai mult, chiar şi pentru aceia care doar au auzit despre el – dacă auzul lor nu rămâne nepăsător – aceasta va fi pricină de folos. Căci şi simpla auzire poate picura, strop cu strop, iubirea cea sfântă în sufletele celor ce ascultă, iar păstrată în aducerea-aminte, devine asemenea unui bold, care, încet-încet, îi mişcă spre urmarea celui bineplăcut lui Dumnezeu.

Deoarece hrana sufletească se dăruieşte deopotrivă şi celor care povestesc, şi celor care ascultă – precum este bine ştiut –, o astfel de viaţă va fi nu doar leac spre mântuire, ci şi prilej prin care Dumnezeu Se va preaslăvi. Căci socotesc că şi unii, şi alţii au aceeaşi trebuinţă şi acelaşi dor: unii, ca să nu treacă cu vederea nici cel mai mic folos din cele ce se istorisesc, iar ceilalţi, ca fără şovăire să urmeze celor auzite; însă mai ales amândouă aceste cete sunt chemate la râvna urmăririi duhovniceşti. Nebunie ar fi, aşadar, ca noi pururea să ne îngrijim de hrana trupească, pieritoare şi vremelnică, ca şi cum în ea ar sta toată silinţa noastră, şi cu poftă neînfrânată şi peste măsură să ne lipim de ea, hrănind trupul, dar uitând de hrana cea nestricăcioasă, neostoită şi de suflet folositoare, care rămâne în veci. Iar astfel, nesocotind sufletul nostru, îl lăsăm să se topească de foame de cele dumnezeieşti, lipsindu-l de pâinea vieţii ce pogoară din cer.

Iată, dar, dacă începem acum istorisirea despre acel bărbat al lui Dumnezeu, se cuvine mai întâi să chemăm însuși harul său, pe care el, cu inimă curată, l-a primit din belșug de la Dumnezeu, ca nu cumva, din neștiință, să greșim în cele ce căutăm, atingându-ne cu mâini necurățite de cele sfinte, precum s-a zis. Și, mai ales, vorbind despre vredniciile lui, să nu vătămăm întru nimic pe cei ce ascultă, lipsindu-i de folosul celor mai înalte. Căci, dacă acest preasfânt bărbat și-ar fi aplecat mintea măcar puțin spre cele de jos și stricăcioase sau dacă s-ar fi îngrijit de cele pământești, atunci lesne am fi putut trece sub tăcere pomenirea lui, lăsând-o să se cufunde în adâncurile uitării. Însă, fiindcă el a lepădat toate cele de jos și a ridicat mintea sa spre patria cea de Sus, cea liberă, neîntinată de durere și neclintită, și cu toată puterea s-a nevoit să ajungă la Tatăl și Ziditorul tuturor, pentru aceasta se cuvine și nouă să grăim, măcar în parte, despre el, spre slava lui Dumnezeu și spre zidirea sufletelor celor ce ascultă.

Lucrurile ce-l privesc pe el, pe care înaintașii noștri le-au scris oarecum neîndemânatic și aspru¹, noi ne-am sârguit cu osârdie să le vestim cu îngrijire și subțirime duhovnicească, așa cum se cuvine, știind cu tărie că istorisirea despre Părintele are puterea să veselească sufletele celor ce iubesc pe Părinți și să îi împingă spre râvnă mai arzătoare întru cele bune.

Părinții Cuviosului erau evlavioși în toate, de neam bulgar, născuți și crescuți în satul numit Skrino, aflat în ținutul Sredeț. Iar acest Sredeț se află în hotarele Europei, fiind unul dintre orașele slăvite și de seamă. Pe când locuiau în acest sat, ducând viață evlavioasă și cu suflet milostiv, au rodit doi prunci; unul dintre aceștia este acest fericit Ioan. Bine crescut de părinții săi, el trăia supunându-se lor în toate și aducându-le cinstea cuvenită. După ce trecu vreme îndelungată și părinții săi se mutară la cele veșnice, el rămânea pururea în frica Domnului, nedespărțit de biserică, ascultând cu luare-aminte cuvintele dumnezeiești și învățăturile sfinte, făcându-se bineplăcut Domnului prin post și rugăciune, fiind tot cuprins de iubirea lui Dumnezeu, ca unul dintre serafimi, arzând cu duhul după Domnul și Dumnezeul său. Și aducea roadă cu adevărat înzecită, *ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor*².

Unii însă, cuprinși de pizmă și lene față de faptele bune, îl copleșeau cu ocări și muștrări, numindu-l fățarnic și cu totul nevrednic de viața

(...) toate cele ce îi aparțineau le-a împărțit în mâinile săracilor, iar ce era al Cezarului, a dat Cezarului, ca astfel, fără amânare, să poată da cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu. ❧

¹ Aici, Sfântul Patriarh Eftimie face propria judecată privitoare la așa-numita „Viață populară” a Cuviosului Ioan de la Rila, alcătuită, după toate probabilitățile, în veacul al XII-lea. „Viața populară” este socotită de mulți cercetători drept cea mai veche scriere hagiografică închinată Sfântului.

² Ps. 1:3.

lumească. Iar el, aflându-se în această stare, a luat o hotărâre cu folos: toate cele ce îi aparțineau le-a împărțit în mâinile săracilor, iar ce era al Cezarului, a dat Cezarului, ca astfel, fără amânare, să poată da cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu, Care a rânduit ca din întuneric să răsară lumina și a zis odinioară lui Avraam: *leși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu*³, în același chip s-a arătat și acestuia, grăindu-i cuvinte nu mai puțin însemnate decât celelalte, arătându-i locul unde să facă lucrare bineplăcută Lui. Iar când se trezi din vis și înțelese taina vedeniei, se aprinse precum cerbul însetat de izvoare, se înarmă precum David împotriva Goliatului gândurilor, luând, după vechea istorisire, trei pietre: credința, nădejdea și dragostea; se înveșmântă în platoșa dreptății și își puse pe capul său coiful mântuirii – acoperământul dumnezeiesc, și își tăie părul deodată cu patimile și poftele. Mergând la mănăstire și rămânând acolo o vreme pentru învățătură, lăsa în urmă cele lumești și (oamenii făcuți) din cenușă. Lăsa în urmă lumea și pe stăpânitorul ei, neluând asupra sa nimic în afară de un singur veșmânt din blană. A mers în muntele ce i s-a arătat lui și, ridicând o colibă mică din crengi, se așază acolo, chinuindu-și trupul prin post și priveghere, cântând împreună cu David: „*lată m-aș îndepărta fugind și m-aș sălășlui în pustiu. Așteptat-am pe Dumnezeu, Cel ce mă mântuiește de puținătatea sufletului și de vîfor*”⁴, ridicându-și mâinile cuvioase, fără mânie și fără tulburare, hrănindu-se doar cu ierburi sălbatice, pe care pământul le dă spre folosul viețuitoarelor, și cu apa ce izvorăște din izvoare din belșug; astfel grăi: „*Ca un dobitoc eram înaintea Ta. Dar eu sunt pururea cu Tine*”⁵. Cine, dar, ar putea grăi cu vrednicie despre nevoințele pe care le săvârșea în acele vremi? Căci el nici chiar din iarba pustiei nu gusta până la sațiu, ci doar puțin și cu măsură și numai după apusul soarelui; iar apă bea doar cât să-și răcorească măruntaiele. Și cine va putea tâlcui după cuviință izvorul lacrimilor sale, privegherile cele de toată noaptea și metaniile sale înaintea Domnului? De multe ori se năpusteau asupra lui durerile cele necurate, prefăcându-se în chipuri de fiare sălbatice, voind să-l tulbure și să-l alunge din locul nevoinței. Însă viteazul ostaș al lui Hristos rămânea neclintit întru răbdare, nesupus amăgirilor lor, asemenea unei stânci neclintite, care sfărâmă și azvârle valurile ce se izbesc de dânsa, sau, mai adevărat grăind, asemenea diamantului celui neștirbit, pe care niciun fier nu-l poate ciobi.

După ce trecu o vreme îndelungată, fericitul părinte se mută din acel loc într-altul, unde află o peșteră adâncă și întunecoasă. Acolo își așază să-

³ Fac. 12:1.

⁴ Ps. 54:8-9.

⁵ Ps. 72:22.

lașul, adăugând nevoință peste nevoință și dorință peste dorință, precum albina cea harnică își zidește fagurii cu miere dulce și-i strânge cu grijă în vistieria inimii sale. Pe când viețuia el astfel, fiul fratelui său, ascunzându-se de părinții săi, porni spre pustia unde locuia Cuviosul și, după multă trudă și căutare, abia reuși să-l afle. Fericitul, văzându-l de departe apropiindu-se, socoti că este o nălucire și se plecă la rugăciune. Iar când tânărul ajunsese la el, căzând cu fața la pământ, îl rugă cu lacrimi să-i dăruiască binecuvântare. Iar [bătrânul], încredințându-se că nu este nălucire, ci ființă vie și adevărată, l-a binecuvântat și l-a întrebat pentru ce pricină a venit. Tânărul i-a spus totul despre sine, iar Cuviosul l-a primit pe dată. Numele lui era Luca. Privindu-l cum petrece împreună cu el, ca un cedru ce se înalță în Liban, Cuviosul se bucura, ridicându-și mâinile spre cer, aducând cântări de mulțumire Domnului, dimpreună cu psalmistul: „*Cei fără răutate și cei drepecți s-au lipit de mine*”⁶. Și viețuia tânărul în pustie ca un miel blând, păstorit de adevăratul Păstor, asemenea unui nou Abel sau ca un alt Isaac, urmând întru toate pilda Înaintemergătorului, crescut din tinerețe în pustie.

Dar ce putem spune? Acela care odinioară a primit ca moștenire să fie Luceafăr, iar astăzi – din pricina mândriei – este Întuneric, cel care a voit să nimicească pământul și marea, cel care și-a ridicat glasul împotriva cerurilor și a zis: „*Ridica-mă-voi în ceruri și mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi așeza jilțul meu*”⁷, vrăjmașul cel trufaș și grăitor de rele, neputând suferi virtuțile și nevoințele bărbatului celui sfânt, s-a umplut de zavistie, zămisli boală și născoci fărădelege. Atunci, prefăcându-se în chipul unui cunoscut, se duse la fratele după trup al Cuviosului și, aflându-l cuprins de întristare și rănit de săgețile firii, tulburat pentru pierderea fiului, îi grăi cu vicleșug: „Cel ce ți-a lipsit bătrânețile de sprijin, casa de moștenitor, sămânța de rod și pânțelele maicii de fiu, acela este Ioan, fratele tău! El a venit pe ascuns în noapte și, luând copilul tău, îl ține la sine. Iar de nu vei merge îndată să-l iei, fiul tău va deveni hrană dulce fiarelor pustiei”. Acela îi grăi iar cu vicleșug: „De nu-l vei căuta cu stăruință, te vei face ucigaș al propriului tău fiu! Mergi, dar, mergi, prietene, și-ți voi arăta locul unde este; și tu, mergând îndată, ia rodul seminței tale”. Iar când acesta auzi aceste cuvinte, se îmbracă în ură ca într-o cămașă și norul mâniei îl învălui. Atunci, începu a grăi și a lucra multe împotriva celui nevinovat. Iar diavolul, luându-l, îl duse în pustie, ațâțându-i inima ca să-l ocărească pe omul lui Dumnezeu. Iar când se apropiară de locul acela, vicleanul se depărtă de el, arătându-i doar de departe peștera. Atunci omul, mergând la locul arătat, află pe Sfântul și începu a-l copleși cu ocări

⁶ Ps. 24:22.

⁷ Is. 14:13.

și defăimări, numindu-l „nelegiuit/cacogher”. Și ce nu a făcut atunci împotriva lui, acoperindu-l cu hule și ocări, numindu-l „răufăcător”⁸; și-l batjocorea, numindu-l înșelător, nevrednic de a mai viețui pe pământ; și, apucând ramuri și pietre, se năpustea asupra lui cu mânie, hotărât fiind să-l omoare cu orice preț. Și ce a făcut blândul ucenic al Blândului Stăpân? Stătea tăcut, fără să rostească niciun cuvânt, păzind în adâncul minții sale cuvântul Scripturii: „*Iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa*”⁹. Apucând cu mânie și cu strigăt copilul – O, strigăt copilăresc, plin de umilință! – [tatăl] porni spre lume, această necurată desfrânată, mai-ca întinăciunii și a toată necurăția. L-a smuls din Muntele lui Dumnezeu, muntele cel îmbelșugat, muntele în care Domnul bine a voit ca [copilul] să viețuiască. Iar fericitul, văzând cele întâmplare și înțelegând că este meșteșugire diavolească, a fost cuprins de norul întristării; și, udându-și obraji cu lacrimi, a căzut cu fața la pământ, rugându-se și zicând: „Doamne, Cel ce ai zis: «Și Mă cheamă pe Mine în ziua necazului și te voi izbăvi...»”¹⁰, izbăvește-mă acum, Stăpâne; caută spre mine cu privire Ta milostivă, alungă întristarea inimii mele și fă cu mine semn spre bine, că binecuvântat ești în

(...) diavolul, văzând răbdarea și tăria lui,
nu înceta a-l ispiti în tot chipul (...)
Însă Ioan, diamant cu sufletul, nu se lăsa
nicicum prins în mrejele
vicleșugului vrăjmașului. ✠

vecii vecilor. Amin!”. Și, după ce a sfârșit rugăciunea, ședea plin de durere și de jale pentru pierderea copilului, temându-se ca nu cumva, fiind adus iarăși în lume, să se încurce în grijile cele deșarte ale vieții.

Dar ce a făcut Dumnezeu, Cel ce a poruncit odinioară ca copiii să fie lăsați să vină la El?

A grăit și acum către tatăl copilului – nu prin cuvânt, ci prin faptă –, zicând tainic: „Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor”¹¹. Și, mergând tatăl cu copilul pe cale, un șarpe l-a mușcat pe copil, iar moartea l-a primit îndată în blândeale sale mâini. Când tatăl a văzut aceasta, s-a tulburat și nu știa ce să facă; dar, întorcându-se la Cuviosul, cu rușine și cu durere i-a spus cele petrecute pe drum. Iar Sfântul i-a poruncit să îngroape trupul copilului și apoi să se întoarcă în casa sa – și așa a făcut. Atunci Cuviosul, preamărind mult pe Dumnezeu pentru aceasta, viețuia mai departe fără întristare.

[Cuviosul] a petrecut acolo, în peșteră, doisprezece ani, fără a cunoaște odihna trupească, adăugând nevoință peste nevoință și suferințe peste suferințe. Iar diavolul, văzând răbdarea și tăria lui, nu înceta a-l ispiti în tot chipul: când cu deznădejdea, când cu trândăvia; uneori îl tulbura cu frici,

⁸ Antonim al cuvântului „călugăr”, adică bătrân rău, urât.

⁹ Ps. 37:13.

¹⁰ Ps. 49:16.

¹¹ Mat. 19:14.

alteori cu năluciri înșelătoare. Însă Ioan, diamant cu sufletul, nu se lăsa nicicum prins în mrejele vicleșugului vrăjmașului, ci cânta: „Înconjuratu-m-au ca albinele fagurele, dar s-au stins ca focul de spini și în numele Domnului i-am înfrânt pe ei”¹².

După multe zile, vicleanul cel dintru început, adunând o ceată de demoni sub chipul unor tâlhari, s-a năpustit cu sălbăticie asupra sfântului, bătându-l fără milă. Împingându-l și târându-l, l-au izgonit din locul nevoinței sale, poruncindu-i cu hotărâre să nu mai îndrăznească a se apropia de locul acela niciodată. Iar el, supunându-se și întru aceasta glasului Stăpânului său Care a zis: „Când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă.”¹³, a trecut și el nu din cetate în cetate, ci din pustie s-a mutat în alt loc, aflat la mare depărtare; și acolo, aflând un stejar mare, asemenea celui al lui Avraam celui de demult, s-a sălășluit sub umbra lui. Dar Avraam, după ce a ospătat în chip minunat Sfânta Treime sub stejarul Mamvri, a petrecut-o cu bine, însă acesta, primind-o nu trupește, ci cu mintea, purta înlăuntrul său pe Însuși Dumnezeu cel viu, slăvit în Treime. Și nicidecum nu s-a lăsat biruit de trândăvie ori de deznădejde, ci a stăruit neclintit în nevoința cea dintâi și în chipul său de viață cel plin de râvnă dumnezeiască. Dar ce face Cel ce pe toate le lucrează spre folos și spre mântuire? Precum odinioară, în pustie, a făcut să plouă mană din cer pentru popor și a umplut de har pe cei flămânzi, tot astfel lucrează și aici. Căci El a poruncit pământului să rodească năut, spre hrană Cuviosului. Și trăia omul lui Dumnezeu hrănindu-se din aceasta, ușurând astfel puțin neputința trupului și potolind foamea pântecelui. Iar cu cât se hrănea, cu atât se întărea mai mult în puterea sufletului: se înălța cu inima către cele de sus, izvora șiroaie de lacrimi, adăpa brazdele sufletului și făcea să răsară în el snopi de virtuți.

Iar Dumnezeu, Care a zis: „Strălucească din întuneric lumina”¹⁴ și face vădite tainele întunericului, nu a voit ca o cetate aflată pe vârful de munte să se ascundă¹⁵, ci a binevoit să arate lumii strălucirea virtuților sale. Și, fiindcă nu departe își pășteau turmele păstori, asemenea celor ce au vegheat odinioară la Nașterea lui Hristos, oile, stând ascultătoare în jurul pășunii, deodată, înspăimântate, se repeziră nu pe cărările cele obișnuite, ci rătăcind fără țintă, prin locuri pustii, abrupte și neumbrate. Iar când au

Precum odinioară, în pustie, a făcut să plouă mană din cer pentru popor și a umplut de har pe cei flămânzi, (...) El a poruncit pământului să rodească năut, spre hrană Cuviosului. Și trăia omul lui Dumnezeu hrănindu-se din aceasta... ❧

¹² Ps. 117:12.

¹³ Mat. 10:23.

¹⁴ II Cor. 4:6.

¹⁵ Mat. 5:14.

ajuns la locul unde viețuia Cuviosul, s-au oprit. Păstorii, însă, alergând în urma lor și neputând să le oprească, au ajuns și ei acolo unde se opriseră oile și, văzându-l pe sfânt, s-au mirat și l-au întrebat: „Cine ești tu și de unde ai venit? Care este casa ta și care este patria ta?” Iar el le răspundea: „Casa mea, după cuvântul Apostolului, este în ceruri, de unde aștept pe Mântuitorul; iar patria mea este Ierusalimul cel de Sus. Iar ce loc sau ce cetate m-a purtat și m-a crescut pe pământul acesta nu vă este dat vouă să știți. Însă, de vreme ce ați ajuns aici, se cuvine să vă ospătez cu hrana pustiei”. Și le porunci să ia din năutul ce creștea pe acolo. Iar ei, luând, mâncară până se săturară. Ei, luând, au mâncat până s-au săturat. Iar după ce au fost sloboziți să plece, unul dintre ei s-a întors pe ascuns, a smuls mai mult năut și, bucurându-se, alerga să-și ajungă tovarășii. Și, ajungându-i din urmă, le arătă ceea ce făcuse; iar ei, adunându-se, i-l smulseră din mâini. Iar când începură a deschide tecile, nu aflară nimic în ele. Și, cuprinși deodată de pocăință, s-au întors la Cuviosul, au mărturisit cele petrecute și au cerut iertare pentru greșala lor. El le dădu iertare, zicând: „Așa, o, fiilor, a binevoit Atotputernicul Dumnezeu, ca acestea să răsară aici și tot aici să fie spre folos”. Iar ei, covârșiți de minune, se întoarseră la casele lor, lăudând și slăvind pe Dumnezeu pentru toate cele ce au văzut și au auzit și vestind aceasta în tot acel ținut și în împrejurimi.

Unii dintre iubitorii de Hristos au dorit să meargă la Cuviosul și să primească binecuvântare de la el. Un bărbat, care de mulți ani era cumplit chinuit de un duh necurat, văzându-i pe aceia că pornesc la drum, s-a ținut după ei, dorind să fie izbăvit de boala sa. Iar când se apropiară la un stadiu de locul unde era sfântul, îndată duhul cel necurat îl zgudui și, căzând, se tăvălea pe pământ, strigând și zicând: „Foc mă arde și nu pot merge mai departe!”. Iar aceia, legându-l, îl trăgeau cu sila și, căzând la pământ, au cerut cu stăruință să primească binecuvântarea sfântului. După ce le împlini rugămintea, [sfântul] îi întreabă care e pricina venirii lor. Iar ei, spunând cele despre ei înșiși, i-au vorbit și despre cel îndrăcit, apoi au ingenuncheat și l-au rugat să-l izbăvească de boală. Dar Ioan, care nu nădăjduia nicidecum în sine, ci numai în Dumnezeu, Cel ce înviază morții și cheamă la ființă cele ce încă nu sunt, le-a zis: „Nu este în puterea noastră această lucrare, o, fiilor, nu este în puterea noastră; ci numai lui Dumnezeu îi este cu putință a izgoni demonii. Căci și noi suntem oameni, supuși acelorași patimi ca voi și purtăm aceleași neputințe!”, spunea el. În aceasta urma glasul Stăpânului, Care poruncește: „când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: suntem slugi netrebnice”¹⁶. Ei însă stăruiau cu prisosință, rugându-se neconținut. Și, văzând sfântul că stăruința lor

¹⁶ Luca 17:10.

este cu adevărat osârdnică și că nu încetează a-l ruga, se umplu de lacrimi, căzu la pământ și, suspinând din adâncul inimii, grăi: „Dumnezeule, Căruia ne închinăm în Sfânta Treime, Ziditorule al tuturor celor văzute și nevăzute, de Care toate se tem și se cutremură, miluiește zidirea Ta! Și nu pentru dreptatea noastră, ci pentru bunătatea Ta cea neasemănată, și, pentru îndurările Tale cele bogate, nu lăsa, Stăpâne, pe acest om să fie multă vreme chinuit! Nu sunt vrednic, Preabunule, să rostesc Preasfântul Tău Nume cu buzele mele necurate și întinate, însă spre milostivirea Ta nădăjduiesc, pe Tine Te chem în ajutor, căci

Tu Însuși, cu jurământ, ai făgăduit prin gura robilor Tăi, proorocii, că nu voiești moartea păcătosului! Pentru aceasta, cu toții cădem în genunchi înaintea Ta și rugăciuni stăruitoare Îți înălțăm: ascultă-ne din cerul Tău cel sfânt, că binecuvântat ești în veci. Amin!”.

Îndată ce sfântul a înălțat o astfel de rugăciune, demonul a ieșit numaidecât din om, iar acesta s-a făcut pe deplin sănătos, slăvind și binecuvântând pe Dumnezeu. Cei ce erau împreună cu el, văzând minunea, au fost cuprinși de spaimă sfântă și credința lor în sfânt s-a întărit și mai mult; îl rugau stăruitor să le îngăduie să rămână cu el. Dar el nu a primit. Ci, învățându-i cu grijă și ospătându-i cu năutul ce creștea acolo, i-a binecuvântat și i-a trimis la casele lor.

De atunci, întrucât vestea despre el se răspândise în tot acel ținut, toți slăveau pe Dumnezeu, iar față de [sfântul] arătau mare dragoste și râvnă. Iar viteazul Ioan, aflând cele ce se petreceau, s-a ridicat și a plecat din locul acela, temându-se și, mai ales, urând cu desăvârșire slava cea de la oameni, neostenit râvnind doar după cea dumnezeiască, și cu dulceață psalmodia: „Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea”¹⁷. Și, aflând o stâncă foarte înaltă, îndată s-a suit pe ea, asemenea odinioară Văzătorului-de-Dumnezeu pe [muntele] Sinai, urcând în negura cea neapropiată a vederii dumnezeiești. A primit și el Tablele cele scrise de Dumnezeu, însă nu pe table de piatră, ci pe tablele inimii, spălând cu lacrimi stânca și înmulțindu-și ostenele înșutit prin privegheri de toată noaptea și suspinuri. Acolo stătea de vorbă numai cu Cel Singur, se înălța cu aripi ușoare spre cele cerești, răbda gerul nopții și arșița zilei. Ochiul

Cei ce erau împreună cu el, văzând minunea, au fost cuprinși de spaimă sfântă și credința lor în sfânt s-a întărit și mai mult; îl rugau stăruitor să le îngăduie să rămână cu el. Dar el nu a primit. Ci, învățându-i cu grijă și ospătându-i cu năutul ce creștea acolo, i-a binecuvântat și i-a trimis la casele lor. ❀

¹⁷ Ps. 72:27.

cel neadormit, văzându-l cum rabdă cu atâta bărbăție, îi dăruia în chip nevăzut putere și, mai ales, neclintită statornicie. Iar diavolul, urător al binelui, neputând să îndure pentru multă vreme o asemenea vitejie duhovnicească, a luat cu sine legiune de diavoli și s-au năpustit cu sălbăticie asupra sfântului. Ce nu au făcut și săvârșit, lovindu-l, izbindu-l și târându-l fără milă! Iar când, în cele din urmă, l-au prăvălit de pe stâncă, au plecat degrabă, socotind că este cu totul mort și nicidecum nu se va mai ridica la viață. După ce viteazul Ioan a rămas multă vreme zăcând acolo, cu greu își veni în fire, suspinând și abia mai răsuflând, se tânguia și grăia către sine: „Pentru ce ești atât de mâhnit, suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu, căci Lui Îi voi mărturisi, mântuirea feței mele și Dumnezeuul meu!”. Și, ridicându-se, se sui din nou pe stâncă și își păzea neabătut rânduiala de mai înainte, având pe Cel Preaînalt drept scăpare și adăpost al său. Dar Cel ce privește spre pământ și îl face să se cutremure și-a plecat ochiul Său cel milostiv și către bineplăcutul Său; și a poruncit îngerului Său să-i aducă în fiecare zi hrană. Și astfel s-a împlinit cu el cuvântul Scripturii: „Pâine îngerească a mâncat omul”¹⁸.

Și, pe când el viețuia astfel și într-acest chip, vestea despre dânsul, precum s-a spus mai înainte, se răspândea pretutindeni, încât chiar și țarul auzi de el și dorință puse în inima sa ca să-l vadă. Iar când binecredinciosul țar Petru, care purta atunci frâiele domniei bulgare, a mers în acea vreme în Sredeț și a auzit despre Cuviosul, a trimis bărbați iscusiți, vânzători pricepuți, nouă la număr, ca să-l caute pe bărbatul lui Dumnezeu, poruncindu-le să nu se întoarcă nicidecum dacă nu-l vor afla. Iar aceia, îndată ce au primit porunca împărătească, mai iute ca vântul au ajuns în Rila. Și, fiindcă au cutreierat multe zile prin acele locuri fără a afla ceva, sleiți de foame și cu totul tulburați, nu îndrăzneau nici să se înfățișeze înaintea împăratului, dar nici nu puteau rătăci flămânzi prin pustie. Dar frica biruia foamea și nu încetau a-l căuta. Iar mai târziu, după o vreme, aflară o mică urmă și, călăuzindu-se printr-însa, ajunseră la sălașul bărbatului lui Dumnezeu, rugându-se să primească de la dânsul binecuvântare. Iar el, învrednicindu-i de binecuvântare, îi întrebă pentru ce au venit. Ei, însă, i-au descoperit lui toate. Și când bătrânul, cu ochiul sufletului, pătrunse că aceștia de cinci zile flămânzesc, le întinse masă și îi ospătă cu iubire. Căci Cel ce odinioară a săturat cinci mii cu cinci pâini, Acela și aici a îndestulat nouă bărbați dintr-o singură pâine. Și – o, minune! – precum acolo au prisosit multe fărâmituri, tot astfel și aici rămaseră fărâmituri jumătate din pâine. Iar ei, văzând acestea, au fost cuprinși de uimire. Aceia, care socotiseră că o singură pâine nu avea să le ajungă, după ce se săturară,

¹⁸ Ps. 77:29.

lăsară jumătate de pâine. Și, întorcându-se, au făcut cunoscute toate acestea țarului. Iar acesta, aprinzându-se de râvnă dumnezeiască și fiind cuprins de un nor de bucurie, se grăbi ca un cerb la vremea secerișului către izvoarele apelor; și, luând cu sine pe cei apropiați lui, se îndreptară cu toții spre munte. Și, ajungând la râul numit Rila, aflară o stâncă mare, foarte înaltă, prăpăstioasă și cu totul de neajuns.

Iar, neputând a merge mai departe, se întoarseră. De îndată se urcară pe un alt munte înalt, pe care locuitorii obișnuiau să-l numească Knișava, și de acolo le arătară muntele și stânca unde viețuia Cuviosul. Iar țarul nu putu ajunge până la acel loc din pricina înălțimii și asprimii locului. Și numaidecât trimise doi slujitori de-ai săi, cei mai iubiți, rugându-l și chemându-l pe Cuvios cu stăruință, ca să se învrednicească de binecuvântare, căci cu multă dorire tânjea să-l vadă. Iar slujitorii, de îndată ce primiră porunca țarului, se îndreptară acolo și îi vestiră Cuviosului cele poruncite. El, însă, le zise că aceasta este cu neputință. „Însă, o, fii ai mei – grai el –, spuneți țarului așa: «Ostenelile tale și darul tău au fost aduse înaintea lui Dumnezeu ca un tămâiat cu bună mireasmă și au fost primite. Dar tu grăbește de pleacă de aici, căci locul nu este statornic, ca nu cumva, din întâmplare, să pățești vreo primejdie tu însuși și cei ce sunt cu tine. Iar smerenia noastră nu o vei putea vedea în această viață trecătoare, ci în cea viitoare; acolo ne vom privi pe satureate unul pe altul și ne vom desfăta de acea bucurie negrăită, dacă de aici, din lume, vom aduce [către cer] roade vrednice de pocăință». Țarul a fost cuprins de mare întristare și s-a întors cu multă durere și amărăciune în suflet, socotind că a pierdut ceva de mare preț.

Trimise apoi și o epistolă cu următorul cuprins: „Țarul Petru către preacinstitul părin-

te, sihastrul Ioan. Am auzit despre iubirea de bine a sufletului tău, despre sălășluirea ta în pustie, despre petrecerea ta cea mai presus de lume și îngerească, precum și despre lepădarea ta deplină de cele ale veacului acestuia. Și s-a aprins în mine dor arzător să văd preacuvioșia ta și să mă îndulcesc de graiurile tale dulci ca mierea, căci socoteam că voi dobândi mare folos duhovnicesc prin vederea ta. Însă dorirea de bogăție, slava cea deșartă și patimile lumii acesteia nu ne lasă pe noi, cei ce ne clătinăm în marea viețuirii deșarte, să ajungem la lumina petrecerii celei curate și neîntropate, căci s-au întunecat ochii sufletului nostru de întristare și tulburare pentru cele ale lumii. Și iată, acum, ca unul trezit dintr-un somn adânc, am dorit să văd sfințenia ta. Și fiindcă – vai mie, ticălosului – m-am lipsit și de această binecuvântare din pricina mulțimii păcatelor mele, mă rog și mă plec cu smerenie înaintea preacuvioșiei tale să ne trimiți oarecare mângâiere de întărire și să răcorești arșița întristării noastre. Căci știe preacuvioșia ta ce fel de furtuni lumești și ce nori de tulburare sunt deprinși să frământă inimile împărătești!”.

Fericitul Ioan s-a plecat rugăminții și a primit hrana de post, smerindu-și astfel înălțimea duhovnicească, însă asupra aurului nu și-a întors nicidecum privirea. Iar către el a trimis această înștiințare: „Sărmanul Ioan către binecredinciosul și autocratorul purtător al sceptrului bulgar, țarul Petru. A-ți împlini în întregime cererea nu ne este îngăduit; însă, pentru credința și râvna ta, împlinim ceea ce se cuvine nouă, primind hrana cea de post. Iar aurul tău păstrează-l pentru tine însuși, căci astfel de lucruri pricinuiesc mare vătămare celor ce viețuiesc întru monahiceasca nevoință, iar mai cu seamă celor ce petrec în pustietăți și în locuri fără mângâiere. Și la ce

i-ar fi de folos acestea celui care niciodată nu gustă pâine până la săturare, nici apă ca să-și potolească setea? «Căci pentru mine viață este Hristos și moartea un câștig»¹⁹. Aceste lucruri sunt de trebuință Măriei Tale și celor asemenea ție. Însă chiar și tu, cel încununat cu diademă, nu trebuie să afli dulceață în ele, căci este scris: «Bogăția de ar curge nu vă lipiți inima de ea»²⁰. Și chiar de este scris: «Tăria împăratului este bogăția sa», aceasta i-a fost dată nu spre desfătarea lui, ci pentru a fi folosită ca sprijin al armelor și al oștii, iar, mai ales, spre ajutorul celor săraci și lipsiți, al celor fără adăpost. Așadar, dacă voiești ca, împreună cu împărăția cea pământească, să moștenești și pe cea cerească, fii milostiv și darnic, precum milostiv este Tatăl nostru cel ceresc. Nu te încrede în nedreptate și nu te lăsa aplecat spre jefuire; fii blând și liniștit, milostiv către toți și să fie ochii tăi deschiși către fiecare. Să se reverse untdelemnul milostivirii tale peste toți; iar «stânga ta să nu știe ce face dreapta ta»²¹. Să iasă săracii din palatul tău plini de bucurie, iar dregătorii tăi să-și deschidă gura spre laudă; să strălucească porfira ta de lumina virtuților tale, iar suspinele și lacrimile să-ți fie odrasle duhovnicești. Adu-ți pururea aminte de ceasul morții, iar cugetul tău să năzuiască neobosit către împărăția cea viitoare. Pleacă-te la picioarele Maicii tale, Biserica, închină-te cu osârdie și pleacă capul înaintea celor ce șed pe tronurile ei cele dintâi, ca Împăratul împăraților și Domnul domnilor, văzând râvna ta cea mare, să-ți dăruiască bunătățile: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»²². Iar țarul, după ce citi acestea, socotea că a primit un mare dar; și, sărutându-le cu

Când vestea despre marea lui slavă se răspândi în toată țara, mulți râvniră la viața lui plină de virtuți și doriră să viețuiască împreună cu el; iar în peștera alăturată ridicară o biserică și întemeiară o sfântă obște, avându-l pe Cuviosul drept întâistătător și păstor. ✠

dragoste, le păstra la piept ca pe o comoară de mult preț. Iar prin citirea lor deasă, izgonea întunericul tulburărilor lumești.

Petrecu, așadar, fericitul Ioan în acel loc șapte ani și patru luni neîntrerupt, fără a slăbi vreun ceas din nevoință, nici a cădea în moleșeală sau deznădejde, ci adăugând râvnă peste râvnă și osârdie peste osârdie; și, pe scurt grăind, în bătrânețe arăta sânguință tinerească. Iar mulți veneau la dânsul, aducând pe cei bolnavi ai lor,

și, dobândindu-i sănătoși prin rugăciunile lui, mergeau la casele lor. Când vestea despre marea lui slavă se răspândi în toată țara, mulți râvniră la viața lui plină de virtuți și doriră să viețuiască împreună cu el; iar în peștera ală-

¹⁹ Filipeni 1:21.

²⁰ Ps. 61:10.

²¹ Mat. 6:3.

²² I Cor. 2:9.

turată ridicară o biserică și întemeiară o sfântă obște, avându-l pe Cuviosul drept întâistătător și păstor. Iar el, păstorind bine turma sa și aducând pe mulți la Domnul, săvârșind minuni mari și preaminunate, ajunse la adânci bătrâneți. Iar când a cunoscut vremea mutării sale la Domnul, s-a dăruit cu totul rugăciunii, vărsând din ochi lacrimi fierbinți, și, plecându-și genunchii la pământ, grăia: „Dumnezeule, Atotțiitorule, primește-mă pe mine, robul Tău păcătos și nevrednic, și mă numără în ceata aleșilor Tăi. Căci nimic bun nu am săvârșit pe pământ, O, Preabunule, pentru aceasta rog milostivirea Ta: să trimiți înger binevestitor, ca duhurile răutății să nu împiedice suirea mea”. Și grăind: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu”²³, îndată și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu, după ce viețuise aproape până la vârsta de șaptezeci de ani. Iar aici, în acest loc binecuvântat, a fost îngropat de către ucenicii săi.

Trecuse vreme îndelungată, iar din [mormânt] se răspândea un miros de bună mireasmă puternic. Iar când au deschis sicriul, au aflat trupul Cuviosului cu totul neatins de stricăciune și nevătămat de orice urmă de putrezire, izvorând mireasmă bineplăcută și aprinzând în sufletele celor ce-l priveau râvnă dumnezeiască. După ce s-a săvârșit rându-ita slavoslovie, au mutat cu cinste sfintele sale moaște în preaslăvitul oraș Sredeț. Acolo au fost așezate în biserica Sfântului Evanghelist Luca. Mai târziu s-a zidit o biserică cu numele Cuviosului, iar în ea au fost puse sfintele lui moaște, care săvârșeau minuni uimitoare și preaslăvite.

După multă vreme, pe când domnea împăratul grecilor Andronic²⁴, oștile ungurești, împreună cu regele lor, au năvălit asupra ținuturilor grecești până la Serdica și au supus la picioarele lor tot ceea ce se afla în cale. Atunci au luat și sfintele moaște ale Cuviosului și le-au dus în țara lor. Căci acel rege, auzind despre minunile strălucite și mari ale Cuviosului, a poruncit să fie așezate sfintele lui moaște în biserica din cetatea numită Esztergom. Și acolo săvârșeau sfintele lui moaște minuni preaslăvite și negrăite, izgonind din oameni orice neputință și orice boală. Iar vestea se răspândi în toată acea țară și toți se adunau acolo. Dar vrăjmașul binelui, diavolul, neputând răbda ca Cuviosul să fie atât de cinstit, a rănit cu săgeata necredinței inima episcopului acelui oraș. Și acela nu voia nicidecum să meargă să se închine sfintelor moaște ale Cuviosului, zicând că nu socotește nicidecum ca acest Cuvios să se numere între sfinți. Ba încă și pe alții îi oprea, poruncindu-le să nu meargă la închinare înaintea lui: „Eu – zicea

...când au deschis sicriul, au aflat trupul Cuviosului cu totul neatins de stricăciune și nevătămat de orice urmă de putrezire, izvorând mireasmă bineplăcută și aprinzând în sufletele celor ce-l priveau râvnă dumnezeiască. ✠

²³ Ps. 30:5; Luca 23:46.

²⁴ Andronic I Comnenul (1183–1185).

el – cunosc cu adevărat pe toți sfinții și nicidecum nu-l găsesc pe acesta în rândul celorlalți sfinți”. Și îndată, prin dreapta judecată a lui Dumnezeu, i s-a pus stavilă limbii și a rămas cu totul mut, neputând rosti niciun cuvânt. Iar toți cei ce au văzut această minune au fost cuprinși de mare spaimă. Iar el stătea făcând semne cu mâinile, asemenea celui din vechime și slăvit arhiereu Zaharia, părintele Înaintemergătorului²⁵. Și, îndată ce și-a venit în fire și a cugetat la pricina unei astfel de muțenii, a înțeles că pricina suferinței este necredința în Sfântul. Atunci alergă la racla Cuviosului și, vărsând asupra ei lacrimi fierbinți și suspinând adesea, își descoperea amarul cel din adâncul inimii sale. Iar bineplăcutul lui Dumnezeu și întru toate următorul lui Hristos Ioan nu a voit să-l lase multă vreme în această pedeapsă, ci degrabă a sfărâmat legăturile limbii lui și i-a dăruit iarăși grai bine-înmișmat. Iar el, primind [tămăduire], aducea neîncetat mulțumiri lui Dumnezeu și alesului Său bineplăcut. Și, văzând și auzind acestea, toți oamenii sporeau în credință și în râvnă către Sfântul. El a săvârșit în ținutul Ungariei și multe alte minuni preaslăvite și înfricoșătoare, pe care nu ni le îngăduie vremea a le istorisi pe larg. Iar după ce regele unguresc a aflat cu de-amănuntul despre toate acestea, a fost cuprins de mare spaimă și cutremur; a împodobit racla Cuviosului cu aur și cu argint, a sărutat cu osârdie sfintele lui moaște și, cu cinste mare, le-a întors iarăși în Sredeț, așezându-le în biserica ridicată în numele lui, în anul 6695, indictionul al cincilea (1187).

Nu după multă vreme, când Dumnezeu a binevoit să înnoiască statul bulgar și să înalțe, precum este scris, „cortul cel căzut”, prăbușit sub silnicia grecească, El a ridicat iarăși tăria și slava împărăției bulgărești în zilele prea-binecredinciosului țar Asan, care, la Sfântul Botez, fusese numit Ioan. Acela, primind prapuri împărăției, a întărit cu putere toate cetățile bulgărești căzute, iar pe cele pustiite le-a înnoit din temelii. Și, încingându-se bine împotriva împărăției grecești, supunea ținuturile dimprejur, cetățile și satele. Iar când a ajuns la Sredeț și a adus-o sub stăpânirea sa, auzind despre preaslăvitele și fără de număr minuni ale Cuviosului, îndată s-a grăbit către sfânta sa biserică și, sărutând cu evlavie sfintele moaște ale bineplăcutului lui Dumnezeu, cugeta în inima sa că a aflat o comoară neprețuită. Umplut de mare bucurie și veselie duhovnicească, puse la cale un plan bun – ca, spre mai multă cinstire și spre întărirea împărăției sale, să fie mutate sfintele moaște ale Cuviosului Părinte în slăvitul său oraș, Târnovo. Și îndată a trimis către patriarhul său, chir Vasile, aflat în măritul oraș Târnovgrad, o scrisoare cu acest cuprins:

„Către preacinstitul arhiereu al lui Dumnezeu și părinte duhovnicesc al măririi noastre împărătești, chir Vasile.

²⁵ Luca 1:22.

Când, după voia lui Dumnezeu, am ajuns în aceste ținuturi și am pășit în cetatea Sredețului, aflând sfintele moaște ale cuviosului Părinte Ioan – cel îmbelșugat în minuni și tămăduiri –, mi se părea că, de bucurie, zbor prin văzduh. Căci slava lui cea mare umpluse întreaga acea țară, iar pentru minunile și preaslăvitele tămăduiri ce le săvârșea, a fost propovăduit ca făcător de vindecări nu numai aici, ci și în întreaga țară a Ungariei.

Întru această împrejurare, mintea măriei noastre împărătești a socotit ca sfinția ta să vie aici împreună cu întregul cin bisericesc și cu evlavia cuvenită, pentru ca astfel să fie ridicate aceste sfinte moaște ale cuviosului Părinte și aduse în preaslăvitul nostru oraș împărătesc, spre lauda întregii obști bisericești și spre întărirea preaevlaviosului nostru regat.”

Auzind acestea, dumnezeiescul arhieru s-a bucurat cu duhul și a înălțat către Dumnezeu rugăciune de mulțumire. Și, îndată, a adunat în grabă tot clerul bisericesc și le-a istorisit toate cele mai sus arătate. Iar ei, cu fierbinte osârdie și cu suflet aprins, au primit toate cu negrăită dulceață. Și, într-un cuget pornind cu râvnă, dorind parcă să ridice un prea mare și mult prețuit odor, s-au grăbit să ajungă la Sredeț împreună cu patriarhul și învățătorul lor. Bincredinciosul țar Ioan Asan, pregătind cu mare cinste toate cele de trebuință pentru însoțirea Sfântului, le-a încredințat pe toate patriarhului, lăsându-i și trei sute de oșteni viteji pentru a însoți sfintele moaște. Iar el însuși s-a grăbit și a alergat către slăvitul său oraș împărătesc, unde a început zidirea unei biserici în numele Sfântului, în măritul oraș Trapezița. Patriarhul, luând cu evlavie cinstitele moaște ale Cuviosului, porni la drum împreună cu întregul cler, înaintând în procesiune, bucurându-se cu duhul și slăvind pe Dumnezeu. În urma lor, mergeau egumenul mănăstirii Cuviosului și toți monahii aflați sub povățuirea lui. Iar când țarul află că patriarhul sosise, se grăbi îndată și ieși în întâmpinarea lui, dimpreună cu tot sfatul său, în locul numit Krâsteț. Și, sărutând cu evlavie sfintele moaște ale Cuviosului, acesta porunci să fie păstrate acolo timp de șapte zile, până ce zidirea sfintei biserici avea să fie desăvârșită. Iar când, cu darul lui Dumnezeu, biserica a fost sfințită, au așezat cu mare cinste în ea moaștele Cuviosului, în anul 6703 de la Facerea lumii (1195), unde odihnesc până în ziua de astăzi, revărsând tămăduiri felurite asupra tuturor celor ce cu credință aleargă la ele – spre slava lui Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, Căruia I se cuvine toată slava, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor! Amin!